Uniwersytet Medyczny w Lublinie
Wydział Lekarski
I Klinika Psychiatrii, Psychoterapii i Wczesnej Interwencji
Katedra Psychiatrii
20-439 Lublin ul. Głuska 1
tel. 81 748 73 07; e-mail: 1.klinika.psychiatrii@umlub.pl

Prof. dr hab. n. med. i n. o zdr. Hanna Karakuła-Juchnowicz
Kierownik
I Kliniki Psychiatrii, Psychoterapii i Wczesnej Interwencji
Katedry Psychiatrii
Uniwersytetu Medycznego w Lublinie
ul. Głuska 1, 20-439 Lublin
Tel. 81-748 73 07
e-mail: hannakarakulajuchnowicz@umlub.pl

Lublin, 30.10.2022

Recenzja
rozprawy na stopień doktora nauk medycznych
mgr Joanny Franczyk-Glity
pt. *"Związki między urazowymi doświadczeniami interpersonalnymi, osobowością a zaburzeniami funkcjonowania seksualnego"*

Przedstawiona mi do oceny praca została wykonana pod kierunkiem naukowym
dr. hab. n. med. Mariusza Furgała

oraz promotora pomocniczego dr. n. med. **Łukasza Müldnera-Nieckowskiego**

z Zakładu Terapii Rodzin i Psychosomatyki w Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.

Przedstawioną rozprawę oceniłam zgodnie z wymogami Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2003 Nr 65 poz. 595 z późn. zm.) oraz Ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. – Przepisy wprowadzające Ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2018 poz.1669, z późn. zm.; art. 179 ust. 1)", a także zgodnie z uchwałą Rady Dyscypliny Nauki Medyczne Uniwersytetu Jagiellońskiego z dnia 17.05.2022 roku, powołującej mnie na recenzenta w przewodzie doktorskim mgr Joanny Franczak-Glity.

1. Ocena wyboru tematu

Zaburzenia seksualne dotykają ok. 40-50% kobiet i 10-40% mężczyzn w wieku reprodukcyjnym na całym świecie (McCabe i wsp., 2016), czyniąc je bardzo powszechnym społecznym problemem medycznym. Jednocześnie, pomimo takiego rozpowszechnienia, niewiele osób z problemami seksualnymi szuka pomocy, często z powodu kłopotu z inicjacją rozmowy ze specjalistą na ten temat, małą świadomością czy dostępnością specjalistów lub bagatelizowaniem tego typu objawów przez personel medyczny. Informacje związane ze sferą

seksualności są często pomijane w badaniach epidemiologicznych oraz w trakcie oceny funkcjonowania pacjenta, czy to w zakresie zdrowia psychicznego czy somatycznego. Biorąc pod uwagę, iż aktywność seksualna jest podstawowym prawem człowieka i integralną częścią jego życia, problemy związane z seksualnością mogą mieć niekorzystny wpływ na poczucie osobistej satysfakcji, obniżenie jakości życia, a tym samym mieć negatywny wpływ na zdrowie człowieka. Stąd poznanie czynników, które warunkują dysfunkcje seksuologiczne, jest zadaniem niezwykle istotnym. W literaturze większość badań koncentruje się na zaburzeniach seksualnych wtórnych do patologii organicznych albo związanych z zespołami psychiatrycznymi, zwłaszcza depresją Większość doniesień skupia się na patofizjologii zaburzeń, a tylko nieliczne dotyczą psychicznych i behawioralnych aspektów zaburzeń seksualnych.

Podjęty przez mgr Joannę Franczak-Glitę temat wpisuje się w nurt badań nad psychologicznymi uwarunkowaniami dysfunkcji seksualnych. Przedmiotem przedstawionej mi do recenzji pracy była weryfikacja wzajemnych powiązań między potencjalnie urazowymi sytuacjami interpersonalnymi, aktualnym stylem przywiązania a zaburzeniami funkcjonowania seksualnego z uwzględnieniem poziomu organizacji osobowości.

Dlatego też uznaję ten wybór za aktualny, trafny i klinicznie wysoce uzasadniony aktualnym stanem wiedzy i potrzebami praktyki.

2. Ocena formalno-redakcyjna

Recenzowana rozprawa liczy 207 numerowanych stron (na początku są streszczenia i spis treści na stronach nienumerowanych), ma układ typowy dla dysertacji doktorskiej i posiada, poza stroną tytułową i streszczeniami w języku polskim i angielskim, wszystkie wymagane elementy strukturalne: wstęp wprowadzający w podjętą problematykę, część I – teoretyczną, część II – metodologiczną, część III – prezentującą uzyskane wyniki, część IV – dyskusję wyników i podsumowanie badań własnych, a ponadto spis literatury, tabel i rycin oraz aneks. Jej struktura jest klarowna, logiczna i prawidłowa.

Praca została napisana przejrzyście, starannie pod względem edytorskim, piękną poprawną polszczyzną. Pewne błędy stylistyczne i dotyczące pisowni (głównie interpunkcyjne) nie wpływają negatywnie na zrozumienie treści.

Część I – **Wprowadzenie teoretyczne** – składa się z czterech rozdziałów, w których prezentuje stan wiedzy na temat zagadnień będących tematem rozprawy. I tak, w rozdziale 1 Doktorantka przedstawiła definicje i modele seksualności (podrozdział 1.1.) oraz dysfunkcje seksualne w klasyfikacjach ICD-11 i DSM-5 – dodatkowo przejrzyście ujęte na rycinach (podrozdział 1.2.), podała empiryczne wyjaśnienie psychologicznych aspektów zaburzeń funkcjonowania seksualnego w ramach psychopatologii opisowej (podrozdział 1.3) oraz opisała etapy reakcji seksualnej u kobiet i mężczyzn wraz z mogącymi się na nich pojawić zaburzeniami (podrozdział 1.4). Rozdział 2 zawiera wprowadzenie do problematyki przywiązania, rozdział 3 poświęcony został koncepcji poziomów organizacji osobowości Kernberga, a rozdział 4 informuje o znaczeniu niekorzystnych doświadczeń interpersonalnych w kształtowaniu się osobowości oraz stylu przywiązania.

Część II – **Metodologia badań własnych** – obejmuje dwa kolejne rozdziały. Rozdział 5 uwzględnia cel badania, pytania i hipotezy, metody analizy statystycznej, zmienne, zastosowane narzędzia badawcze, natomiast w rozdziale 6 opisano plan i organizację badania.

W części III przedstawiono **Wyniki badań własnych**: rozdział 7 zawiera charakterystykę próby badawczej oaz statystyki opisowe głównych zmiennych i różnice międzypłciowe, a rozdział 8 – analizy dotyczące weryfikacji hipotez badawczych. Wyniki zostały poddane analizie statystycznej przy użyciu odpowiednio dobranych metod, opisane

w przejrzysty i uporządkowany sposób i zobrazowane za pomocą logicznie ułożonych 57 tabel i 9 wykresów.

W części IV znalazła się **Dyskusja wyników i podsumowanie badań własnych** w dwóch pierwszych rozdziałach dyskusji Doktorantka omówiła i zinterpretowała otrzymane przez siebie wyniki, odnosząc się do badań innych autorów – rozdział 9 dotyczy charakterystyki grup badawczych, a rozdział 10 – hipotez badawczych. Ta część zawiera ponadto rozdział 11 – poświęcony ograniczeniom i słabym stronom badań i analiz, rozdział 12 – możliwym dalszym kierunkom badań i zastosowaniu wyników w praktyce, a kończy się podsumowaniem, w którym znalazły się najistotniejsze wnioski z badania.

Literatura zawiera 350 pozycji, które zostały odpowiednio zacytowane, w tym w przeważającej mierze anglojęzycznych [318 anglojęzycznych i 32 polskojęzycznych]. Około 2/3 źródeł stanowią publikacje opublikowane w latach 2012-2021, a 1/3 10 lat temu i wcześniej.

Należy zaznaczyć, iż pomimo starannego przygotowania manuskryptu Doktorantka nie ustrzegła się błędów literowych w tekście (np.s. 139: Briken występuje jako Birken), niejasny jest także sposób cytowania w tekście (np. s. 12 pojawia się pozycja Lykins, Janssen, Graham, 2010, a na s. 14: Lykins i in., 2010), są pozycje wymienione w tekście, których nie ma w bibliografii (np. s. 10: American Psychiatric Association, 2018), są też pozycje w bibliografii (12), których nie ma w tekście (np.s. 166: Beasley, R, Stoltenberg, C. D., 1992).

3. Ocena merytoryczna

Zadanie jakiego podjęła się Doktorantka – a mianowicie nowatorskiego przetestowania modelu teoretycznego powiązań pomiędzy doświadczeniami urazowymi, stylem przywiązania dorosłych, poziomem organizacji osobowości a funkcjonowaniem seksualnym– należało do przedsięwzięć ambitnych, praco- i czasochłonnych, wymagających zaangażowania, cierpliwości i wytrwałości, doskonałej znajomości badanej problematyki i powiązania wzajemnie na siebie oddziaływujących zmiennych.

Z postawionego sobie zadania Doktorantka wywiązała się bardzo dobrze. Dokonała obszernego i adekwatnego przeglądu literatury, który przekonywująco uzasadnia podjęcie tematu badawczego. Lektura tego rozdziału wskazuje na bardzo dobrą znajomość literatury przedmiotu i swobodne poruszanie się w jej obrębie. Dobór materiału i zastosowane metody należy uznać za właściwe, pozwalające trafnie i wszechstronnie analizować problem badawczy. Metodologia badań własnych została zaprezentowana w sposób jasny i wyczerpujący. Należy podkreślić użycie zaawansowanych metod statystycznych w celu weryfikacji postawionych hipotez. Opis wyników jest kompletny, precyzyjny i przejrzysty. Dyskusja przeprowadzona przez Doktorantkę ponownie wskazuje na bardzo dobrą znajomość problematyki przedstawionej przez Autorkę, umiejętność krytycznej analizy wyników.

Doktorantka postawiła następujące 5 pytań i 3(4?) hipotezy badawcze:

Pytanie 1: Czy istnieje związek między urazowymi doświadczeniami interpersonalnymi, a zaburzeniami funkcjonowania seksualnego

Hipoteza 1: Istnieje związek między urazowymi doświadczeniami, a zaburzeniami w funkcjonowaniu seksualnym. Polega on na tym, że:

a) im wcześniejsze są doświadczenia traumatyczne, tym bardziej nasilone problemy w funkcjonowaniu seksualnym,

b) im więcej doświadczeń urazowych, tym bardziej nasilone problemy w funkcjonowaniu seksualnym.

Pytanie 2: Czy istnieje i jaki ma charakter ewentualna relacja między poziomem organizacji osobowości a zaburzeniami funkcjonowania seksualnego?
Hipoteza 2: Niższy poziom organizacji osobowości wpływa negatywnie na funkcjonowanie seksualne.

Pytanie 3: Czy istnieje i jaki ma charakter ewentualna relacja między stylem przywiązania, a zaburzeniami funkcjonowania seksualnego?
Hipoteza 3: Im bardziej ufny styl przywiązania, tym mniej nasilone problemy w funkcjonowaniu seksualnym.

Pytanie 4: Czy wpływ traumy na funkcjonowanie seksualne jest mediowany przez style przywiązania i poziom organizacji osobowości?
[tutaj nie ma konkretnej hipotezy, jest zdanie:] Oczekiwano, że przywiązanie i poziom organizacji osobowości będą pośredniczyć we wpływie urazowych doświadczeń na poziom funkcjonowania seksualnego. [s. 55]

Pytanie 5: Czy związek urazowych doświadczeń interpersonalnych (okres w rozwoju, w którym nastąpiły, rodzaj, kumulacja doświadczeń urazowych) z zaburzeniami w funkcjonowaniu seksualnym może być różny w zależności od stylu przywiązania lub/i poziomu organizacji osobowości?
[tutaj nie ma hipotezy, jest zdanie:] Pytanie piąte potraktowano jako dodatkowe i o charakterze eksploracyjnym. Nie sformułowano zatem w związku z nim hipotez [s. 56]

Uzyskane wyniki badań pozwoliły na weryfikację hipotez badawczych sformułowanie wniosków końcowych, które nie zostały w przedstawione w sposób typowy dla dysertacji doktorskich w punktach, można je natomiast znaleźć w podsumowaniu i streszczeniu pracy.

Otrzymane wyniki są bardzo interesujące, zarówno w kontekście czysto teoretycznym, jak i w aspekcie praktycznym:

- z teoretycznego punktu widzenia: wykazano, iż styl przywiązania i poziom organizacji osobowości pełnią pośredniczącą rolę w wyjaśnianiu związków między traumą a funkcjonowaniem seksualnym, ze szczególnym uwzględnieniem czynników związanych z ekspresją agresji, rywalizacją i poczuciem winy.

- z praktycznego punktu widzenia: wyniki pracy wskazują na możliwość interwencji terapeutycznych w zaburzeniach seksualnych w kluczowych obszarach odpowiedzialnych za regulację relacji osoby ze światem, bez szczegółowej retrospektywy i analizy traumatycznych wydarzeń.

Warty podkreślenia jest fakt opisania ograniczeń przeprowadzonego badania w części dotyczącej dyskusji, co dodatkowo pokazuje umiejętność krytycznego podejścia do przedmiotu badania, równocześnie ubiegając tym opisem potencjalne uwagi i sugestie ze strony recenzenta.

Należy podkreślić duży walor poznawczy, praktyczny i edukacyjny recenzowanej rozprawy oraz fakt, iż jest ona pierwszym badaniem, testującym model pośredniczącej roli

stylu przywiązania i poziomu organizacji osobowości w wyjaśnianiu związków między traumą a funkcjonowaniem seksualnym.

Całość dysertacji oceniam bardzo wysoko, podkreślając jej wymiar zarówno merytoryczny, jak i rzetelność przeprowadzonego badania.

Biorąc pod uwagę konsekwencje medyczne, psychologiczne, społeczne i ekonomicznie, jakie niosą ze sobą dysfunkcje seksualne, praca ta stanowi istotny krok w rozwoju wiedzy dotyczącej ich psychologicznych uwarunkowań, ale także przekłada się na możliwości jej praktycznego zastosowania.

Jestem przekonana, iż zaangażowanie i ciekawość badacza, które towarzyszyło wykonaniu tego zadania nie wygaśnie i stanie się inspiracją do dalszych poszukiwań w tym zakresie.

4. Uwagi i sugestie

Podczas recenzji przedstawionej dysertacji pojawiły się następujące uwagi i sugestie:

1. Na podstawie przedłożonej mi do recenzji pracy wydaje się, iż zdolności analitycznego myślenia Doktorantki są niezwykle dobrze wykształcone i momentami utrudniają przejście do konkluzji, co być może stało się przyczyną braku wniosków końcowych przedstawianych zwyczajowo w dysertacjach doktorskich w punktach. Należy jednak podkreślić, że można je odnaleźć w podsumowaniu i streszczeniu pracy.
2. Spis literatury umieszczony na końcu pracy zawiera 350 pozycji i byłby bardziej obszerny, gdyby umieszczono tam pozycje, które znalazły się w tekście. W pracy znalazły się pomyłki związane z cytowaniem literatury, na co należałoby zwrócić uwagę w przypadku przygotowywania manuskryptu do druku w recenzowanych wysoko punktowanych czasopismach naukowych, co gorąco rekomenduję.
3. W pracy zastosowano szeroką gamę narzędzi badawczych, co jest wielką zaletą pracy. Należy jednak zaznaczyć, iż nie wszystkie kwestionariusz mają adaptację do warunków polskich. W takim przypadku wartościowym byłoby zamieszczenie chociaż wybranych wartości psychometrycznych zastosowanego narzędzia np. wsp. alfa Cronbacha.

Podsumowując stwierdzam, że moje nieliczne uwagi i sugestie dotyczące powyższej dysertacji nie wpływają na jej całościową, bardzo pozytywną ocenę.

5. Wnioski końcowe

W końcowej ocenie stwierdzam, iż rozprawa doktorska mgr Joanny Franczyk-Glity *„Związki między urazowymi doświadczeniami interpersonalnymi, osobowością a zaburzeniami funkcjonowania seksualnego"* w pełni **spełnia warunki stawiane rozprawom doktorskim** w Ustawie z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2003 Nr 65 poz. 595 z późn. zm.) oraz Ustawie z dnia 3 lipca 2018 r. – Przepisy wprowadzające Ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2018 poz.1669, z późn. zm.; art. 179 ust. 1) to jest

stanowi oryginalne rozwiązanie zagadnienia naukowego oraz dowodzi ogólnej wiedzy teoretycznej Autorki i umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Wnoszę zatem do **Wysokiej Rady Dyscypliny Nauki Medyczne Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie** o dopuszczenie mgr **Joanny Franczyk-Glity** do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Prof. dr hab. n. med. i n. o zdr. Hanna Karakuła-Juchnowicz

Kierownik
I Kliniki Psychiatrii, Psychoterapii
i Wczesnej Interwencji
Katedry Psychiatrii
Uniwersytetu Medycznego w Lublinie
prof. dr hab. n. med. Hanna Karakuła-Juchnowicz